

22.10.2021

Sisäministeriö

Viite: VN/6154/2021-SM-3 Lausuntopyyntö 14.9.2021

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi pelastuslain 40 ja 48 §:n muuttamisesta ja sisäministeriön asetus ulkoisista pelastussuunnitelmista annetun sisäministeriön asetuksen muuttamiseksi

Ympäristöministeriö lausuu seuraavaa:

Pelastuslain 40 §:n muuttaminen

Ympäristöministeriö katsoo, että pelastuslain 40 §:n muuttaminen jälkiraivauksen ja jälkivartioinnin laajentamiseksi tulipalon ja säteilyvaaratilanteiden lisäksi kemikaali- ja öljyvahinkoihin ei ole tässä vaiheessa kannatettavaa.

Ympäristöministeriössä on käynnissä ns. JÄLKI-hanke, jossa valmistellaan lainsäädäntöä öljy- ja kemikaalionnettomuuksien jälkitoimista ja jätehuollon järjestämisestä. Hankkeen taustalla on öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavastuiden siirto sisäministeriön hallinnonalalle 1.1.2019. Säännökset vahinkojen torjunnasta siirrettiin tuolloin pelastuslakiin (1353/2018) ja öljyvahinkojen torjuntalaki (1673/2009) kumottiin kokonaisuudessaan. Myös öljyvahinkojen jälkitorjuntaa koskevat säännökset sijoitettiin tilapäisesti pelastuslakiin, ja valmistelun yhteydessä sisäministeriö ja ympäristöministeriö sopivat, että jälkitorjunta-säännökset tulisi siirtämään takaisin ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön myöhemmin. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi öljy- ja kemikaalionnettomuuksien jälkitoimista ja jätehuollon järjestämisestä (ns. JÄLKI-laki) on tarkoitus antaa keväätistuntokauden lopussa 2022. Ympäristöministeriö katsoo, että öljy- ja kemikaalivahinkoihin liittyvää sääntelyä on syytä tarkastella yhtenä pelastuslain ja valmisteilla olevan JÄLKI-lain muodostamana kokonaisuutena vasta siinä vaiheessa, kun JÄLKI-lakia koskeva hallituksen esitys valmistunut.

Vahingontorjunta ja öljyn tai muun kemikaalin leviämisen estäminen kuuluvat pelastustoimintaan. Pelastustoiminnan päättymisen jälkeen öljyonnettomuuksien osalta siirrytään tarvittaessa jälkitorjuntaan, josta yleensä vastaa kunta. Muiden kemikaalien osalta pelastustoimien päätyttyä kohteen raivauksesta ja muista tarpeellisista jälkitoimista vastaa toiminnanharjoittaja, kiinteistön omistaja, vahingon aiheuttaja tai muu vastuullinen. Käytännön tilanteissa on ollut epäselvyyttä, mitä jälkiraivaus-termillä tarkoitetaan.

Pykäläehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan, että säännös ei koskisi liikenneonnettomuudessa tapahtunutta kemikaali- ja öljyvahinkoa. On epäselvää, kuuluuko liikenneonnettomuuteen myös raide- ja vesiliikenteessä sattuneet onnettomuudet. Myös perustelut liikenneonnettomuuksien poisjättämisestä ovat puutteelliset.

Mikäli sisäministeriö kuitenkin katsoo välttämättömäksi tarkastella jo tässä vaiheessa 40 §:n osalta öljy- ja kemikaalivahinkoja koskevaa sääntelyä, ympäristöministeriön näkemyksen mukaan säännösehdotuksessa olisi syytä määritellä tarkasti, mitä jälkiraivauksella ja jälkivartiointilla tarkoitetaan öljy- ja kemikaalivahingon yhteydessä ja mikä sen suhde on voimassa olevaan jälkitorjuntasääntelyyn. Tämän lisäksi ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että pelastustoiminnan lopettamisesta tehtäisiin aina kirjallinen päätös, jos johtovastuu on tarpeen siirtää jälkitorjuntaviranomaiselle, sen sijaan että päätös vahvistettaisiin kirjallisesti vain pyydettyäessä. Tämä selkeyttäisi siirtymistä pelastustoiminnasta jälkitorjuntaan/jälkitoimiin ja varmistaisi sen, että jälkitorjuntaviranomainen on tietoinen vastuustaan ja kykenee ottamaan jälkitorjuntatehtävät hoitaakseen. Tällöin myös vastuun siirron ajankohta olisi myöhemmin todennettavissa helposti. Lisäksi nykyinen muotoilu on siinä määrin epätarkka, ettei siitä käy riittävän selvästi ilmi, kuka pyytää päätöksen vahvistamista kirjallisesti? ("Pyydettyäessä päätös on vahvistettava kirjallisesti.")

Pelastuslain 40 §:n osalta olisi syytä myös pohtia, tarvittaisiinko pykälään erillinen kirjaus siitä, että ympäristönsuojelun asiantuntijaa olisi kuultava tarvittaessa ennen siirtopäätöksen tekemistä. Tavanomaisimpien vahinkojen/onnettomuustilanteiden osalta ympäristönsuojeluasiantuntijan kannanotto ei olisi tarpeellinen, mutta jos onnettomuus tapahtuisi esim. pohjavesialueella, virtaavan vesistön äärellä, Natura-alueella tai sen välittömässä läheisyydessä, ympäristönsuojelun asiantuntijaa olisi syytä kuulla ja varmistua siitä, että pelastustoiminta on asianmukaista lopettaa ja jälkitorjunta/jälkitoimet voidaan aloittaa.

Pelastuslain 48 §:n muuttaminen

Pelastuslain 48 §:ä koskevassa muutosehdotuksella pyritään varmistamaan ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen tulevaisuudessakin sellaisille ratapihoille ja satama-alueille, joiden kautta kuljetetaan merkittäviä määriä vaarallisia aineita.

Ympäristöministeriö kannattaa muutosehdotusta. Säännös on tarpeen nykytilan säilyttämiseksi myös VAK-lain uudistuksen jälkeen, jotta varmistetaan yleinen turvallisuus ja onnettomuuksiin varautuminen jatkossakin.

Sisäministeriön asetus ulkoisista pelastussuunnitelmista

Asetusmuutoksella VAK-ratapihat nimettäisiin sisäministeriön antamassa asetuksessa. Ympäristöministeriö kannattaa ehdotettua muutosta.

Ylijohtaja

Leena Ylä-Mononen

Erityisasiantuntija

Minna Valtavaara